

Kap 91 : Prinsessan Margareta (I) (f. 1934).

Prinsessan Margaretha Désirée Victoria av Sverige föddes den 31 oktober 1934 på Haga slott. Hennes far var prins Gustaf Adolf av Sverige (1906-1947). Hennes mor var prinsessan Sibylla av Sachsen-Coburg-Gotha (1932-1972). Den 30 juni 1964 gifte hon sig med affärsmannen John Ambler (1964-2008) och fick med honom 1965-1969 tre barn.

Litteraturen om Margaretha består av kortbiografier (Holmgren red. 1968; Elgklou 1978: ss. 216-217; Ohlmarks 1979: ss. 136-137; Skott 1996: s. 293; Lindqvist 2010: ss. 141-142; Norlin 2015: ss. 273-275) & en mängd tidningsartiklar. Se även kapitel 90 om Hagasessorna.

*

Så här blev Margarethas uppväxt i praktiken:

Margaretha uppfostrades på gammalt traditionellt sätt. Gick i skola på slottet [1941-1950] tillsammans med några få utvalda flickor, fick aldrig gå ensam på stan. Hon är den enda av systrarna som fortfarande inte säger "du" till sina väninnor och inte heller duas av dem. På gammalt sätt tilltalar man varandra i tredje person.¹ [Margaretha tilltalas Sessan.]

Skall man vara litet elak kan man säga att Margaretha både ville äta kakan och behålla den. Hon ville slippa allt det i prinsessskapet, som hon inte tyckte om eller inte klarade av, men samtidigt bevara de otvivelaktiga förmåner, som hörde den kungliga bördens till.

Margaretha fick gå i slottsskolan p g a sin ordblindhet. Det berövade henne alla kontakter med vanliga barn. Hon pikades för sin längd och började gå ihopkurad. [Hon och tre likaledes långa väninnor var kända som "poppel-allén".²] Föräldrarna gjorde sitt bästa för att alltid hjälpa henne, vilket gjorde henne ytterligt föräldraberöende. Hon kunde inte heller förstå sig. När något i representationen skrämde eller tråkade ut henne kunde hon ej dölja det. Hon hade också dålig självbehärskning och ett hetsigt temperament och låg som storasystrer i fejd med halvsystrarna [Birgitta och Desirée].

Hon var totalt likgiltig för sådant som kläder, frisyr, smink och annat.^{3,4} [Det förefaller som en missuppfattning. Margaretha var liksom Sibylla noggrann med make-upen och klädseln när det krävdes men "småpysslade" inte med sitt utseende.⁵ Till vardags var det nästan aldrig läppstift, sällan nagellack och bara lite svart på ögonfransarna. Håret var askblont och självlockigt. Hårfrisörska var det högst en gång i veckan.⁶]

På slottsskolan har prinsessan Margaretha läst samma skolkurs som andra svenska barn, med lite extra tillägg för litteratur- och konsthistoria. Hon förstår all konversation på engelska och tyska.

¹ Christina Franzén. Kungen och hans flickor. Svensk Damtidning, 1972:25.

² Svensk Damtidning, 1994:43.

³ Anita Nyman. Allt om kärleken i Margarethas liv. Svensk Damtidning, 1973:25.

⁴ Christina Franzén. Kungen och hans flickor. Svensk Damtidning, 1972:25.

⁵ Greta Olsson-Wright. Prinsessornas nya liv, del 2. Året Runt, 1965:2.

⁶ Barbro Alving. Min vän Margaretha. Vecko Revyn, 1964:13.

Nu ska hon läsa lite mera språk och lite mera konst- och litteraturhistoria, samt öka på kunskaperna i samhällslära, ekonomi och historia. Det hör till god allmänbildning och framför allt till hennes furstliga uppgifter. En ung prinsessa måste lära sig att tala med främmande människor med olika intressen, och sådant måste man läsa sig till.⁷

(Detta med att Margaretha fick gå i slottsskola p g a sin dyslexi är förmodligen osant. Hon fick samma typ av utbildning med informator som sin mor. Margaretha beklagade sig efteråt att det första året var enskild undervisning utan klasskamrater. På rasterna brukade hon gå ned i köket för sällskap. Senare hade hon fem klasskamrater ur föräldrarnas umgänge. Lärarinna var Ulla Werner – tidigare Lyceum – som även förestod syskonens lekskola. Sin ordblindhet försökte Margaretha överkomma genom hårt arbete. Hon klarade till slut att läsa Anna på Grönkulla, Polyanna, Sju syskon och motsvarande. Med tanke på hennes besvär förefaller det egendomligt att Sibylla senare skulle varit omedveten om orsakerna till CGs läs- och skrivsvårigheter. Man anar någon sorts önsketänkande.)

Sibylla förefaller efter Edmunds död ha ändrat uppfattning om hur döttrarna skulle utbildas: Hennes döttrar skulle lära sig något riktigt, ”kanske ett yrke, i varje fall en sysselsättning, där de kan få utveckla sina individuella anlag.”⁸ Sommaren 1950 diskuterade hon saken med vänner i England. Dessa skulle försöka hitta en inackordering åt Margaretha så att hon kunde lära sig språket och vidga vyerna.

Av detta blev det ingenting. Under sommaren fick Margaretha lunginflammation och var inlagd på sjukhus tre veckor. Därefter fick hon en långvarig förkylning med luftrörskatarr. Första halvåret 1951 konvalescerade hon tre månader i Italien. Hon var där inkognito och tyckte det var väldigt spännande att inte bli igenkänd. Därefter tillbringade hon en tid hos drottning Ingrid i Köpenhamn där hon läste konsthistoria och språk och även gick kurser på Handarbetsdets Fremme i knypling och brodyr. Englandsvistelsen sköts upp ett år.

Under hösten 1951 gick hon en sjukgymnastkurs på Norrbackainstitutet och praktiserade på kronprinsessan Lovisas barnsjukhus. Under våren 1952 gick hon en kurs inom civilförsvaret och i oktober började hon på en hushållsskola i England, Seer Green House i Beaconsfield halvvägs mellan London och Oxford, där hon gick sex månader under uttryckliga order från Sibylla att hon skulle behandlas som alla andra, mycket ovanligt för Margaretha. Fortfarande 1953 var hon blid, undfallande, svårartat beroende av Sibylla och Ingrid Björnberg och för blyg för att säga sin mening eller hävda en åsikt inför främmande personer.^{9,10} Vid riksdagens högtidliga öppnande det året gjorde hon sin mor sällskap in i rikssalen i högtidsstass. Uppenbarligen gjorde hon intryck vid tillfället för flera år efteråt fick hon varje fredag kl 14 ett fång röda rosor. Det spekulerades om en beundrare som var för blyg för att fria.

Hon fortsatte med en yrkespraktik på St Görans barndaghem. Hösten året därpå var det en fyra månaders kurs hos Sällskapet barnavård i Stadshagen där hon lärde sig sköta barn och skura golv och därefter en kurs i klädsömnad på Märthaskolan, körkort och ettårig kvällskurs i finare matlagning på Stockholms stads yrkesskolor. Som sömmerska var hon tillräckligt bra för att sy allt utom galastassen själv. Märthaskolan hjälpte till med tillklippningen av kläderna och sedan sydde hon dem färdigt. Tygerna brukade hon få i present. En fördel med att vara

⁷ Brita Hiort af Ornäs. Prinsessan Margaretha. Vecko Journalen, 1950:43.

⁸ Martin Siwertz. Intervju med Sibylla. Okänd källa. Citerat i: Husmodern, 1949:17.

⁹ Året Runt, 1953:24.

¹⁰ Sibyllas familj, del 2. Året Runt, 1960:36.

äldst var att hon hade första tjing på klänningsfärgen vid galor och att ingen av systrarna fick ha samma färg.

Hösten 1955 bättrade hon på sin franska på klosterscholan "Marie Himmelsfärd" i Paris. Skolan hade 300 elever varav 35 helackorderade, var belägen på Rue de L'Amiral d'Estaing och drevs av Mlle Anita:

Dagen började med bäddning och städning. Kl 10 var det franska lektioner med 10 klasskamrater. Alla var från kända familjer men bara Margaretha var kunglig. Kl 14:30-16:30 besökte de tillsammans med en lärare museer, utställningar, kända platser osv. Kl 18 måste de vara hemma på pensionatet för läxor osv. På helgerna var det bio och teater. En hovdam såg till att hon inte försvann ut på stan som Audrey Hepburn i filmen Prinsessa på vift, fören av Margarethas favoriter.¹¹

["Maria Himmelsfärd" var en sk "finishing school", mer eller mindre obligatorisk för överklassflickor vid denna tid. De flesta av dem hade hållits hårt och fått hemundervisning eller gått i privatskolor och var inte särskilt världsvana. Här fick de träffa andra i samma situation och utbyta erfarenheter inför societetsdebuten. Det var en sorts yrkesskola för societetsdamer. På schemat stod språk, stenografi, maskinskrivning, sömnad, matlagning, bridge och museibesök. Kontorskunskaperna var till för ett eventuellt arbete i väntan på den rätte.]

Däremellan var det representation: "Margaretha började 'synas' som smal och litet gänglig tonåring när hon assisterade mamma vid invigningar och svängde runt i de första kadettbalerna. Sedan såg vi henne ganska sporadiskt under några år, det var då språkstudierna utomlands tog vid."¹² Margarethas första kadettbal 1954 på Karlberg tog sig ut så här:

Efter att ha nigit och bockat för kommendanten, överstar och majorer etc etc, med fruarna, samlades alla så småningom i något som jag tror kallas pelarsalen och övade hovnig- och bockningar. Hela tiden surrade en hel armé av fotografer omkring och intog strategiska positioner i alla vinklar och vrår. Plötsligt kallade trumpeter vid slottstrappan och fotoblixtarna stod som ett norrsken om nejden. Så kom prinsessan in [i grön spetsklänning och tonvis med stärkta underkjolar] i salen vid "sin" kadetts arm och böjde lätt på huvudet mot oss som stod uppradade mot väggarna, och vi neg och bugade djupt. Det var alldeles dödyst, varför det stilla fraset som uppstod när alla klänningar svepte ned över golvet, framstod som en högtidlig ljudeffekt.¹³

Kom då 1956. Margaretha var 22 år fyllda, en frisk ung veckotidningsskönhet intresserad av gymnastik, ridning, friluftsliv, syslöjd, Harlequin-romaner och matlagning, kanske inte den skarpaste kniven i lådan men redo för något nytt.

Hon "är verkligen stilig. Hon är en och åttio lång med en smidig och vacker figur, och hon vet om det. Hon rör sig med det bedårande tafatta behag som bara en lång flicka kan åstadkomma och som på ett ögonblick övergår i absolut ledighet." Hon är en produkt av det mest sofistikerade av de skandinaviska hoven. Vid sidan av att gå på konstskola och lyssna på jazzmusik tycker hon om att rida, dansa, segla och åka skidor men dessutom ägnar hon en betydande del av sin tid åt sådant "gott arbete" som

¹¹ Lena de Faramond. Jag älskar kajerna längs Seine. Vecko Revyn, 1955:29.

¹² Svensk Damtidning, 1957:24.

¹³ Renée Holger. En bal, min bal. Husmodern, 1954:8.

sjuksköterskekurser. Hon är en driftig, självständig ungdom som ser till att hon får ut det mesta av den kungliga familjens hårt tillkämpade demokratisering och inte skattar någonting högre än sitt oberoende.^{14,15} De svenska prinsessorna äger en frihet som många andra kungligheter i världen kan avundas dem. De har fått en demokratisk uppfostran, de väljer i stort sett sina vänner själva, de har frihet i klädval också, och de får resa och promenera utan att hela staben av hovfolk följer i hälarerna.¹⁶

Baksidan av skönmålningen var att Margaretha var blyg, osäker, oerhört känslig, tog åt sig av obetydligheter och vid motgångar föll ihop, grät och var deprimerad dagar i sträck. Hon var ytterligt noga i valet av vänner med vilket menas att de aldrig fick kritisera henne, inte det lättaste för övrigt eftersom hon var ”hemlighetsfull ända ned i tårna”. Främmande människor skrämde henne. Bäst trivdes hon med småbarn, heminredning och hundar. Fasaden var dock oklanderlig. Aldrig har en svensk prinsessa sett så bra ut på bild.

Kom då september 1956. Margaretha var i London för att bättra på sin engelska och bodde inneboende i Hampstead hos bekanta till Sibylla, herr och fru Desmond Boyle, en engelsk affärsman och hans svenskfödda fru. På dagen tog hon tunnelbanan fram och tillbaka till där hon praktiserade som lekledare på barnavdelningen av ”Middlesex hospital” tillsammans med dottern i huset Carina Boyle. Familjen hade lovat att hålla efter henne men överlät detta åt dottern. Ett misstag visade det sig. Margaretha inledde ett olämpligt förhållande med den fattige ädlingen Robin Douglas-Home. Läsaren hänvisas till nästa kapitel för alla intressanta detaljer.

Efter upplösningen av romansen fortsatte Margaretha sina studier. Hon ville följa med prins Bertil på hans pr-resa i Amerika sommaren 1958 men det fick hon inte. Vintern 1958/59 praktiserade hon en kortare tid på Karolinska Sjukhuset som biträdande arbetsterapeut utan lön. Sjukhusarbetet hade dock förlorat sin tjusning. Enligt en uppgift var hon tvungen att avbryta praktiken när en annan person sökte platsen. Hon fortsatte med en tvåårig utbildning i silversmide m m på Nyckelviksskolan 1960-1962. Hon började till slut få fason på sig själv:

Margareta trivs med att representera. [1959 blev hon beskyddare för Mitt sommarbarn. Året därpå gjorde hon en lång Amerikaresa med prinsessan Astrid av Norge och danska kusinen Margrethe.] "Får hon bara visa vad hon kan och får uppskattning för det hon gör, så klarar hon saker och ting med glans", är ett omdöme prinsessan fått. Lätt för att prata med folk och få t o m den suraste politiker att koppla av. Tycker illa om fjäsk.

Margaretha är i mångt och mycket en prinsessan Ensam. Hon är mer isolerad än sina systrar. Hon växte upp till drottning, uppfostrades till en tronarvinge medan systrarna tumlade om som "små sessor". Hon håller distansen, följs ständigt av en hovdam. Blir hon trängd i någon fråga där hon är osäker, kan hon i kraft av sin kungliga värdighet slå fast att "det är så, för så har jag sagt". I det liknar hon sin far, hon är den som mest liknar sin far till sättet, envis, omtänksam, inbunden, försjunkar ofta i drömmar och blir borta för världen. Har alltid ett porträtt av sin far på nattduksbordet.¹⁷

¹⁴ Svenska Dagbladet, 1958-05-06.

¹⁵ Svenska Dagbladet, 1960-06-02. Newsweek om prinsessan Margaretha.

¹⁶ Maria Ek. Inte längre rädd. Svensk Damtidning, 1960:16.

¹⁷ Sibyllas familj, del 2. Året Runt, 1960:36.

Margaretha blev i början av 1959 ihop med adelsmannen och civilekonomen Hans-Ulrich von der Esch (1928-2009). Inför dotterns 25-årsbal den 31 oktober anställde Sibylla ett formligt förhör med honom där hon ville veta hans ekonomi, framtidsplaner o s v innan han bjöds. Esch svarade att han i sin nuvarande situation inte hade råd att gifta sig med en prinsessa. Sibylla drog slutsatsen att han var mer intresserad av publiciteten än av Margarethas person och förbjöd henne att bjuda honom. Margaretha ställde då in balen.¹⁸ Sådana påfrestningar tålde inte förhållandet. Sibyllas kommentar långt efteråt var: ”Om man förstår att ens barn kommer att bli olyckliga med en viss människa då avstyr man äktenskapet. Så gör alla föräldrar.”¹⁹ But life goes on ...

Margaretha förefaller att vara rätt belåten med att vara ungarlsflicka. "Lägg er inte i mina planer. Jag har det bra och har ingen tanke på att gifta mig just nu." Hennes längd, 176 i strumplästen, genererar henne inte längre. "Jag är stolt över att vara så här lång..." Sibylla har ställt sig mera positiv till ett äktenskap med en helt ofrälse svensk.

Margaretha läser på när hon ska träffa folk i officiella sammanhang. T ex en stor del av John Steinbecks produktion [inför Nobelhögtiden]. Hon besvarar sina friarbrev med ett vänligt nej. Har tagit körkort, men det krävdes många lektioner [21 stycken]. Som liten kallades hon "Mimmi", numera "sessan Margaretha". Har åsikter om det mesta, hon har ventilerat Kristina Michanecks debattbok ["Jungfrutro och dubbelmoral" (1962) om fri kärlek], raggarna, boxning, Mallorcasynder m m. Vid fester växlar kavaljererna, oftast är det sista dansen med värden. Är han för kort i rocken har hon då vanligen sparkat av sig skorna. Vid officiella middagar kommer hon i sällskap med sin hovdam Dagmar Nyblaeus.²⁰

Maskerader är det roligaste Margaretha vet. Allra helst klär hon ut sig till vamp i kjol som slitsas upp över knäna, långt svart hår, lösögonfransar och krigsmålning. ... På Birgittas möhippa [1960] såg Margaretha till att alla klädde sig i babykläder. Hon klädde Birgitta i lekkolt, satte henne i en hage med potta och leksaker. Själv kom hon i stor rosett, nattlinne och nalle. Sen pratades det babyspråk hela kvällen, man drack saftkobbelt i sugrör, satt på golvet och åt köttbullar med potatismos och hade urkul. ... Hon är en nattuggla. Älskar t ex efter en teater sitta vid en flaska rödvin och diskutera pjäsen, regin, skådespelarna etc. Hon kan hålla på med det till klockan 3 på morgonen. De enda gånger hon inte hänger med oss vänner ut är när hon vet att mamma Sibylla är ensam hemma. Sen hennes pappas död – hon avgudade prins Gustaf Adolf – står de varandra mycket nära. ... Hon tycker om att titta på TV: Sport, nyhetsprogrammet Panorama & Familjen Flinta. Hon spelar bridge och vinner alltid.²¹

Folk som träffar henne flyktigt har ibland kunnat stöta sig på hennes sätt. Hennes vänner har under årens lopp stått upp för henne och förklarat vilken förtjusande person hon är innerst inne, mjuk, varm, med gott hjärta. Men smidig är hon inte. Hon hävdar sin mening i en diskussion till *the bitter end*. Att följa med strömmen vet hon helt enkelt inte vad det är.

Det här är en typisk situation för prinsessan Margaretha. Man diskuterade en film borta på en tillställning och alla tyckte den var så förtjusande och prisade den i lyriska

¹⁸ Sibyllas familj, del 2. Året Runt, 1960:36.

¹⁹ Ebba Samuelsson. Prinsessan Sibylla. Svensk Damtidning, 1972:39.

²⁰ Bertil Häggström. Sibyllas döttrar, del 1. Vad krävs för att bli Sibyllas svärson? Året Runt, 1963:1.

²¹ Barbro Alving. Min vän Margaretha. Vecko Revyn, 1964:13.

ordalag. Då upphov Sessan – som hennes vänner alltid kallade henne – sin röst och förklarade att det tyckte hon inte alls. Och därmed var hon inte färdig utan förklarade punkt för punkt varför hon inte tyckte om filmen. Hon älskade att kasta sig rätt in i en diskussion.

Ibland ser Sessan butter ut. Det beror på en fullständig oförmåga att förstå sig. Är hon "ur slag" märks det med råge.²²

Oktober 1963 var Margaretha på besök i England hos sin väninna Carina Boyle, nu gift Maitland, och fick affärs mannen John Ambler till bordet. Denne besökte under stort hemlighetsmakeri slottet för att godkännas av Sibylla. Margaretha och Ambler gifte sig borgerligt juni 1964. Ingen visste i början vem denne Ambler var. När första barnet, en dotter, föddes fick man veta det:

Huvudsaken är att flickan inte blir blåstrumpa. Det är en kvinnotyp som jag inte tål. Jag tror alldeles bestämt att en kvinnas lycka här i livet framför allt består i att få bli maka och mor. Se bara på min fru – syns det inte hur bra hon mår. ... Jag är inte säker på att ambitioner och ett knivskarpt intellekt är den bästa utrustningen för en ung dam, sex appeal och bra ställt med pengar tror jag är en fördelaktigare kombination. Och så är det alltid fint om hon kan ta livet med en nypa humor, framför allt måste man kunna skratta åt sig själv.²³

*

Därefter försvann Margaretha under radarn för att inte blippa till annat än för att dementera skilsmässorykten. Dessa tycks haft att göra med att Ambler investerat hennes pengar i firman, inte så bra när den började gå dåligt, och de fick sälja sin herrgård. 1996 separerade de. En period bodde Margaretha på Drottningholms slott, men flyttade tillbaka, när hon fick ärva. 2013 sökte Expressen upp henne i en anonyma stenstuga utanför Chipping Norton i Oxfordshire, England. Margaretha fattade sig kort: ”Jag har aldrig ställt upp på någon intervju. Och det kommer jag inte att göra nu heller.”

²² Husmodern, 1964:15.

²³ Husmodern, 1965:46.